

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת
לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי

נושא השבוע: נישואין (יז)

הפטרה: "רוני ושחמ"ן (זכריה ב)

יא' בסיון תשפ"ב 1428 (שנה כז')

פרשת בהעלותך

"בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות" (ז,ב)

הסביר הגאון רבי דוד נחמיה זצ"ל: "הנרות" - אלו הבזיכים, בהם שמן החכמה ואור התורה והם מרמזים ללימוד התורה של האיש. "והמנורה" רומזת לעקרת הבית הנושאת בעול הבית וחינוך הילדים לתורה ולמצוות ש-3 מצוותיה העיקריות נרמזו במילה "המנורה" - הדלקה - הדלקת נרות שבת וחג.

"מצות נידה" - זוהי טהרה המשפחה, "וראשית העיסה" - מצות הפרשת חלה. "אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות" - ששולחת את בעלה ללמוד תורה בכל יום, התורה שלומד משפיעה ומאירה על כל בני הבית בהשפעה הדדית של האב והאם.

"ויעש כן אהרן" (ז,ב)

להגיד שבחו של אהרן שלא שינה (רש"י). וקשה לשם מה שיבחה התורה את אהרן וכי יעלה על הדעת שצדיק כמותו ישנה חלילה פרט כלשהוא ממצוות ה'?

מסביר "השפת האמת": דרך העולם שבפעם הראשונה האדם מתלהב בכל ישותו לדבר מצוה, אך ככל שהוא חוזר עליה פגה התלהבותו הפנימית, לכן מציינת כאן התורה שבחו של אהרן, שבכל ה-39 השנים שהדליק את המנורה מידי ערב קיים את המצווה ברטט של קדושה והתלהבות של קיום מצווה חדשה ולא מתוך הרגל ושגרה כצפוי.

כך הוא בחיי הנישואין צריכים בני הזוג לשמר את חדות הנישואין לכל אורך חיי נישואיהם למרות השיגרה השוחקת, וכפי שרצו לשמח ולמצוא חן זה בפני זה בתחילת היכרותם לא יתנו לזמן החולף לעמעם את "האורות ההם" ולחיות מתוך שגרה ואפרוריות. ולא צריך לשם כך בפעולות גרנדיוזיות אלא בדברים קטנים אך עקביים שנותנים כוח וחיות ודי למבין.....

כוחה וערכה של הכתובה הספרדית

השקפת היהדות

סיפר הראשל"צ יצחק יוסף שליט"א כי בשנת תשל"ג ערך אביו מרן הראשל"צ הרב עובדיה יוסף זצוק"ל חופה וקידושין לאחד מתלמידיו שלמד בישיבת בית התלמוד בירושלים.

בעת שערך את השבועה החמורה כפי שמופיע שיש לעשות בכתובה הספרדית, נזדעק ראש הישיבה הרב שוורצמן והעיר בכעס: למה עושים זאת ומכשילים את החתן לעבור על שבועה חמורה? באותה העת נכח במעמד מר"ן הגאון הרב בן ציון אבא שאול זצוק"ל ואמר לו: האם כבודו יודע מה המקור לשבועה זו? והשיב שאינו יודע שום מקור לזה ואינו מבין זאת. אז השיב לו שכן המנהג מזמן הרמב"ם, וכן נהגו גדולי הדורות הספרדים ושעניין השבועה החמורה בא במקום חרם דרבנו גרשום וקיבל את הדברים.....

ואין לשנות מנוסח זה ואפילו בדברים הנראים של מה בכך, כי יש כוונה ועומק בכל תיבה

ע"פ "אור החיים" אופק תל אביב * לא לעיין בזמן תפילה * שקיעה 7:49-7:47 * סוף זמן ק"ש 8:24-8:23

יציאת שבת: 9:14

יציאת שבת: 8:19

כניסת שבת: 7:27

ואות, וכל המשנה בנוסח הכתובה אפילו קצת, הריהו מוציא לעז על גדולי עולם, וחלילה לנו לחשוב את עצמנו לחכמים יותר מהם ח"ו. והנה קמו להם איזה ראשי ישיבות שדרכם להעתיק את מנהגי האשכנזים לספרדים מבלי לעיין בשורשם של דברים בספרי הפוסקים הספרדיים ומבלי להתייחס בכובד ראש שכך הוא מנהג הספרדים מדורי דורות, ובטענות שונות ומשונות מחייבים את הבחורים המתחננים לקנות את נוסח הכתובה של הישיבה על פי מנהג אשכנזי, (או נוסח ספרדי ללא שבועה חמורה) והבחורים שאינם מבינים את המשמעות משתמשים בכתובה הנ"ל ומשנים את מנהג אבותיהם מימים ימימה.

לכן אין לחתן ספרדי לוותר על השבועה החמורה שמשמעה: שלא יישא אישה על אשתו, שלא יצא לחוץ לארץ בלי ידיעתה, שלא ימסכן תכשיטיה ולא יגרשנה בעל כורחה. והאשכנזים שקבלו עליהם את חרם דרבנו גרשום זה כלול שם.

ובכלל השבועה באה להגן על הכלה ולתת חוזק לכתובתה, וככל שתהיה הכתובה חזקה יותר כן יחשוש החתן לגרש את אשתו מפני תוצאותיה. **ועל כן יש להורי הכלה מניע חזק ביותר להקפיד שתהא הכתובה הספרדית כתיקונה, שהרי היא באה להגן על בתם ולשמור על חוזק נישואיה.** וכותב מר"ן הרשל"צ יצחק יוסף שליט"א: ואני יודע אודות כמה חתנים שעמדו לברוח מנשותיהם לחוץ לארץ ומכוח שבועה זו אסרתי להם לעשות כן וחזרו בהם.

מעשה שהיה שני חתנים אווזים באולם אחד!

"מתחתנים רק פעם בחיים, אני לא מוכן לוותר על ההזדמנות הזו, אם לא

אקבל ברכה מגדול הדור הזה - אני לא יודע כיצד אכנס לחופה"...

בספסל האחורי של האוטובוס ישב איציק, והאזין בסקרנות לדו-שיח בין החתן שישב במושבים שלפניו לבין שניים שלושה מחבריו. הם שכנעו אותו לוותר על משאלת לבו הכמוסה לקבל ברכה ביום חופתו מאחד מצדיקי הדור שליט"א, והוא מצידו התקשה להרפות. הוא חפץ בברכה, דווקא ביום החופה ודווקא מן הצדיק הזה.

איציק, שבעצמו היה מאורס ועמד להינשא בעוד עשרה ימים, לא הסתקן לשווא. שמו של אותו גדול הדור שהזכיר החתן בספסל שלפניו, היה קרוב-משפחתו, דודו של אביו. לאחר עוד כמה משפטים בין החתן וחבריו במושבים שלפניו, קיבל איציק החלטה. הוא פסע ממקומו לעבר החתן השני, ביקש סליחה על שהאזין לשיחתו, ומיד הוסיף: 'גדול הדור שהזכרת הינו קרוב משפחתי, אשתדל ככל יכולתי לסדר לך כניסה לחזרו ביום החופה להתברך מפיו, העיקר שתסיר דאגה מליבך'.

ר' דוד ישב בביתו כשלפתע עבר רטט בכיס חולצתו, על הצג הופיע מספר הטלפון של בנו. ברגע שהשיחה נענתה, נשפך בליל מילים מבולבל וקטוע לתוך אוזניו: "אין אולם... התאריך תפוס... עוד עשרה ימים חתונה..."

ר' דוד אינו יהודי שמתרגש מכל תקלה. בקור רוח עצר את שטף המלל וביקש מבנו איציק שיתחיל את הסיפור מהתחלה. והוא סיפר:

"ישב לידי חתן שרצה ברכה מהדוד שלך, אח של סבתא שכעת נמצאת בבית החולים. בני הבית של הצדיק אמרו לו שבשום אופן לא ניתן להיכנס בשעות הבוקר והצהריים להתברך מהרב, ובערב זה כבר מאוחר מדי. ניגשתי אליו ואמרתי לו שגם אני חתן, אני מבין היטב לליבו, ואי"ה אשתדל לבקש בצורה אישית מהדוד שלנו שיקבל אותו מחוץ לשעות הקבלה הרגילות לברכה. החלפנו מספר מילים, ואז מתברר לי שהוא מתחתן בעוד עשרה ימים, בדיוק כמוני. עוד כמה פרטים הוחלפו, והתברר שגם הוא מתחתן בפתח-תקווה. שאלתי אותו 'באיזה אולם אתה מתחתן?'. לא תאמין, אבא, הוא אמר להתחתן באותו אולם שסגרנו עליו, באותה

העיר, באותו תאריך! מה עושים?!", "אני אבדוק ואחזור אליך", השיב לבנו.
הוא הרים טלפון למשרדי האולם בפתח תקווה, והללו אישרו בפניו שיש במתחם שני אולמות
אירועים. בליבו פשתה הקלה, הנה, אחרי הכל לא כדאי להזדעק לפני שמבררים.
אך כאשר ביקש מבעל האולם שיאמר לו באיזה אולם מן השניים תתקיים חתונת בנו, הופתע
לשמוע שבאף אחד משניהם...

"מה זאת אומרת?!" עכשיו היה תורו של ר' דוד להילחץ ולהזיע. "ריבוננו של עולם! סגרת
איתכם את כל הפרטים בטלפון, שלחתם לי מעטפות של האולם והדפסנו הזמנות וחילקנו אותן,
אנחנו עשרה ימים לפני חתונה, ואתה אומר לי שהאירוע לא נסגר אצלכם?".

בעל האולם היה קר כקרח: "אדוני, צר לי. אחד מהתנאים הראשוניים שלנו לקיום אירוע הוא
נתינת מקדמה כספית בסך חמישה אחוזים מסכום החתונה. משתתף בצערך, אך להבא תהיה
אחראי יותר ותדאג לשלם מקדמה כדי להבטיח שישמרו לך את האולם. כעת, שני האולמות
תפוסים על ידי אנשים ששילמו מראש"...

עסקני העיר בה מתגורר ר' דוד נחלצו לעזרתו. הרימו טלפונים, ערכו בירורים, הפעילו קשרים
ופרוטקציות, ואחד מבעלי האולמות היוקרתיים ביותר בפתח-תקווה, ששמע על הסיפור מחבר
של חבר של בעל השמחה - החליט שהוא מעניק את האולם שברשותו, הפנוי באותו ערב,
באותו מחיר של האולם הקודם שהוזמן ולא שולם, פרוטה לא מעבר לכך.

בסופו של דבר החתונה התקיימה בשמחה ובטוב לבב, באולם יוקרתי ויפה הרבה יותר, בלא
להוסיף במחיר ובלא עגמת נפש.

"תאר לעצמך", סיפר ר' דוד לאחר השמחה לאחד מגדולי המגידיים והדרשנים בדורנו,
"שאיציק שלי, לא היה טורח לקום ממקומו לעבר החתן השני ולבשר לו שהוא מוכן - מיוזמתו
האישית וללא שום אינטרס - לסדר לו כניסה לדוד הצדיק שממנו רצה להתברך, כמה עגמת
נפש ובושה היו נגרמים לארבע המשפחות שיגיעו לאולם ביום החתונה, והם רואים שחתן וכלה
נוספים בטוחים שהם מתחתנים באותו ערב, באותו אולם?".

על זאת אמרו חכמינו ז"ל: "כל מה שאדם עושה - לעצמו עושה". (אתר הידברות)

הלכות נישואין [ה]

פינת ההלכה

א. חייב כל אדם לשאת אשה (ש"ע אבה"ע סי' א ס"א, וגם על האשה יש חובה
להתחתן (הרמ"א סי' ג סס). כל אחד ואחת ישתדלו לעסוק בלשדך בניס
ובנות (ילקו"י פ"א ס"כז, נישואין בהלכה לגר"מ כהן סי' א ס"א) ובפרט מעוכבי שידוך שנמצאים בשכנותם (ד.ע.).

מעמד החופה וקידושין [ב]

ב. קודם ה"חופה" כותב הרב מסדר הקידושין את ה"כתובה" בנוכחות החתן ושאר הנוגעים בדבר
(ש"ע אבה"ע סי' נה ס"ג, סי' סו ס"א, הרמ"א סי' סא ס"א, ילקו"י פ"ה ס"א) (היינו משלימים את הפרטים בשטר
הכתובה המוכן כגון: פרטי חתן וכלה, העדים וכדו') (הנישואין בהלכה ואגדה עמ' 154).

ג. אם החתן ספרדי [יוצא עדות המזרח] יש להשתמש בכתובה בנוסח ספרדי אפילו שהכלה אשכנזיה
ואם החתן הוא אשכנזי יש להשתמש בכתובה בנוסח אשכנזי אפילו שהכלה ספרדייה (ש"ע יצי"א
לכש"ל עובדיה יוסף ח"ג אבה"ע סי' יב, ילקו"י לכש"ל יצחק יוסף פ"ה ס"יא, משפט הכתובה לגר"א דר שלום ח"א פ"ב ס"ה,
הנישואין בהלכה ואגדה עמ' 177-176).

ד. אם הכתובה שמקדש בה החתן הספרדי היא בנוסח אשכנזי שכתוב בה "דחזו לכו מדאוריתא"
שפירושו שהכתובה היא מהתורה [במקום שיהיה כתוב "דחזו לכו" שפרושה שהכתובה מדרבנן, בכתובה
הספרדית] - הרי הכתובה פסולה (ילקו"י פ"ה ס"יא ובהערה עמ' קכא, נישואין בהלכה ואגדה עמ' 177-176).

ואפשר לתקנה [אפילו חלפו מס' שנים] ע"י שיעבירו קו בעט על תיבת "דאוריתא" לאות מחיקה ואין
צריך לעשות זאת בפני שני העדים החתומים על הכתובה, אלא בינו לבין עצמו (ילקו"י סס, הנישואין
בהלכה ואגדה סס, משפט הכתובה לגר"א דר שלום ח"א פ"ב ס"ה).

ה. המנהג אצל הספרדים שבעת קריאת הכתובה, הרב מסדר הקידושין משביע את החתן בשבועה
חמורה ותקיעת כף, כפי שמופיע בנוסח הכתובה הספרדית.

וזה על פי השולחן ערוך שקיבלנו הוראותיו (על פי שו"ע אבה"ע סי' א ס"א, שו"ע הלכות חליצה סי' קסט אות מו ועוד) ויש אומרים שהמנהג מזמן הרמב"ם ועוד הרבה אחרונים וכן מר"ן החיד"א, מר"ן בן ציון אבא שאול, מר"ן הרשל"צ עובדיה יוסף ועוד.

ולכן מה שיש כמה ראשי ישיבות האשכנזים הקוראים תגר על מנהג הספרדים, ומונעים מהחתן להישבע מחמת חומר השבועה [וגם מחייבים את החתן לקחת נוסח ספרדי שבהוצאתם ללא שבועה חמורה] אינם צודקים בזה כלל, היות שמנהג הספרדים מיוסד על אדני פז, וכל המשנה ממנהג אבותינו הספרדים ידו על התחתונה (ילקו"י פ"ט ס"כד).

ו. חובה על ההורים לבדוק באיזה כתובה מתכוון החתן להשתמש ובמיוחד הורי הכלה שהרי הכתובה נועדה להגן על בתם הכלה, וככל שהכתובה חזקה יותר כך מובטח חוסן הנישואין שעומדים להיבנות.

הסבר: שהרי כתובה לא תקינה יכולה לגרום לבעיות של שלום בית, פרנסה, פגיעה בילודה ועוד... וכתובה חזקה תורמת למנוע מהחתן לגרש את אשתו סתם מחמת מחויבותיו לכתובה חזקה.

* אם הכתובה מגיעה מהרבנות אין בעיה- כוון שמקפידים לתת לחתן ספרדי כתובה ספרדית כמו שצריך.

* אם הכתובה מגיעה מהישיבה שלמד בה הבחור, או קנה כתובה "יפה"- כאן יש מקום לבדוק את נוסח הכתובה כאמור בסעיפים הקודמים.

ז. היות ויש כמה סגולות בכתובה מדוקדקת, קמו לאחרונה "בודקי כתובות", המנצלים את מצוקת הבריות ואת רצונם בפתרון קל ל"תיקון המזל", ומחליפים לאנשים כתובות בקלות על כל עניין. ויש להתריע על כך, כי הם מטעים את הבריות לחשוב שדי בשינוי הכתובה במקום תשובה ותפילה וצדקה שהם מעבירים את רוע הגזרה. ומלבד זה הם לפעמים פוסלים כתובות כשרות שלא כדן, ולפעמים דווקא הכתובה שעשו היא הפסולה.

ולכן אין להפנות בדיקת כתובה לכל אחד, אלא למי שהוא תלמיד חכם ידוע הבקי בענייני כתובות וגם יראת חטאו קודמת לחכמתו ועושה כן שלא לשם ממון (משפט הכתובה ח"ה פ"עו ס"טו).

ח. יש נוהגים שהעדים והחתן חותמים על הכתובה קודם הקידושין, אך מנהג הספרדים שחותמים תחת החופה לאחר קריאתה (ילקו"י פ"ה ס"ב).

ואם לא חתמו אז יחתמו לאחר החופה ואין זה מעכב (ילקו"י פ"ט ס"כג).

ט. אחר שהעדים והחתן חתמו על הכתובה נותן הרב מסדר הקידושין את הכתובה לאם הכלה או לאחד מקרוביה והם שומרים אותה בביתם ולא בבית החתן וכלה.

ואם מסרו את הכתובה למשפחת החתן, כדי שישמרו אותה אין בכך כלום, אך טוב ליתנה לאם הכלה כנזכר וכן המנהג.

יש שנהגו שהחתן נותן את הכתובה לכלה ואומר לה: "הרי זו כתובתך", ואח"כ נותנים את הכתובה לאם הכלה. ואף שאין מנהג זה מעכב, מכל מקום לכתחילה ינהגו כן וכן נהג מר"ן הרשל"צ עובדיה יוסף צדוק"ל (ילקו"י פ"ט ס"כה, הנישואין בהלכה ולאגדה עמ' 211, נישואין בהלכה פ"י ס"יט-כ).

הטעם: לנתינת הכתובה לאם הכלה- לפי שכל עוצמתה של הכתובה היא כדי שלא תהא קלה בעיניו לגרשה וכאשר הכתובה ברשות החתן או משפחתו אם תקניטנו יכול לקרוע את הכתובה ותהא קלה בעיניו להוציאה ויפטרנה בלא כלום, על כן אין להניח את הכתובה ברשות החתן או משפחתו אלא ברשות קרוביה של הכלה (נישואין בהלכה ס"ק לו ס). [אמנם כיום שיש העתק כתובה ברבנות יש אופנים להקל ונביאם בס"ד בל"נ בהמשך].

י. על כל הקהל לעמוד בכל מעמד החופה והקידושין לכבוד החתן וכלה, היות שחתן דומה למלך וכן לכבוד השכינה שנמצאת במקום.

ולכן אם יש אנשים שיושבים בזמן מעמד זה יש להעיר להם שצריך לעמוד [אא"כ מדובר בזקן, חולה או אשה בהריון וכדו'] ונכון שהרב מסדר הקידושין יבקש מהקהל לעמוד על רגליו קודם שיתחיל. [ולא כאותם חתונות ששמים כסאות לפני מקום החופה כדי שהאנשים ישבו במהלך החופה ובפרט שהתזמורת מבקשת מהקהל לשבת בזמן זה- אין לעשות כן, אלא אדרבא יאמרו לקהל לעמוד] (שו"ת יצי"א לרש"ל עובדיה יוסף ח"ו אבה"ע סי' ת, ילקוט יוסף לרש"ל ילקוט יוסף פ"ו ס"יט, מרכבו ארגמן לגר"מ אליהו ח"ד סי' לט אבה"ע, הנישואין בהלכה ולאגדה עמ' 198-199).

יא. במעמד החופה הגברים צריכים לעמוד מצד אחד והנשים מצד השני, וצריך להיזהר לא להתערבב גברים ונשים יחד ולכן יכריזו על כך ולא יסמכו על הציבור שיסתדרו מעצמם (ילקו"י פ"ו ס"כ, שו"ת יצי"א ס, הנישואין בהלכה ולאגדה עמ' 190-189, משפט הכתובה ח"ה עמ' תפח).

יב. יש להזהיר את הקהל שלא יעשנו סגריה תחת החופה, שכל המעשן תחת החופה עונשו גדול לעולם הבא [בלאו הכי אסור לעשן סיגריות שזה מסכן את הבריות] וכן יש להזהיר את הקהל שלא יתלוצצו אלא יכבדו את המעמד הנשגב (ילקו"י פ"ח ס"ד).

ניתן להשיג את לוח תאריכי השמיטה לפירות וירקות בתשלום סמלי טל: 08-8644452

טל': 08-8644452 אתר העלון: alonhaihud.co.il דוא"ל: haihud.ashdod@gmail.com